

SÍNTESI ARGUMENTAL de Miquel Llor, *Laura a la ciutat dels sants* (paginació Educaula)

1 PRIMERA PART

1.1 (p.65) Viatge amb tren. Pensaments de la Laura davant d'en Tomàs, que es va despertant a l'arribada a Comarquinal. Anell. Interrogants sobre la felicitat futura. Rebuda a l'estació. Primers membres de la família Muntanyola: la Teresa, els cosins. La casa Muntanyola (=Cal Calçot). Primer contrast entre Laura i Teresa sobre el govern de la casa.

1.2 (p.77) (Se solapa amb el final de l'apartat anterior) La Laura dins la cambra. Boira a l'exterior.

1.3 (p.77) Carta a la cosina Maria, de Barcelona. Confidències dels darrers temps, en primera persona –estil epistolar (cf apartat 11). Boira vespertina.

1.4 (p.79) (En paral·lel amb l'escena anterior) La Teresa fa una visita a ca l'oncle Llibori (=Nas de rei = Terra Negra). Itinerari per la ciutat i tipus femenins de Comarquinal. Mobiliari tradicionalista. Familiars de ca l'oncle: Ventura (exminyona, mitja senyora), Jaume (absent), Angelina, Pere, estudiant seminarista. Beatriu (neboda pobra). (Cf descripció detallada apartat 9)

– Oncle, ja és a casa: ja no em queda més remei que deixar-me trepitjar o anar-me'n. –I un sanglot mal reprimit li trenca la veu. (p. 82)

[La Laura] a mi no m'ha agradat mai. Té massa pretensions per ser una pobra. (p. 84)

Consell familiar i visita tafanera de la vídua del notari Torroella amb les seves filles.

1.5 (p.89) Boira nocturna i protectora de la plana. Vida nocturna masculina als cercles socials. Matinada. La Laura es desperta i somieja del llit estant, al costat d'en Tomàs.

Tot seu [de la Laura: la casa i el mobiliari de can Muntanyola], ella que no havia tingut res, avesada al capritx del pare, que li va infondre el gust per les belles coses inútils. (p. 91)

Gust per les robes tallades amb art, les pells sumptuoses, les joies, tot allò que veia passar en la brillant desfilada de figurins estrangers (p. 92)

1.6 (p.93) Retrospecció (*flash-back*): com es van conèixer la Laura i en Tomàs, en una festa a Barcelona.

1.7 (p.94) Retorn a l'habitació (apartat 1.5)

L'amor? Fet i fet l'amor és ben fàcil i plaent, per bé que no pas de tant transcendentalisme com sol comentar-se entre noies. (p. 94-95)

El bon dia de la Laura tocant el piano (Mússorgski) i els efectes que té en ella mateixa, en en Tomàs i en la Teresa.

1.8 (p.97) Missió de la Laura: «fer-se'l ben seu [en Tomàs]», un intent que el narrador qualifica que «peca de vanitat». Tarda. Passejada de la Laura i en Tomàs. En Tomàs fa comentaris sobre l'oncle Llibori i reporta murmuracions públiques i privades, que desagraden a la Laura.

–Preferiria que m'estimessis, en comptes de tenir totes les riqueses del món. –I està convençuda que ho preferiria, ara que té les riqueses. (p. 102-103)

Programa o agenda. Altres personatges de Comarquinal: Dr. Grau. *Les Noies*. Mossèn Joan Serra (= mossèn *Ferro Vell*).

Una onada de felicitat espargeix el disgust que es clava a la consciència de la dona com un manyoc d'espines. L'afalaga la submissió de l'home, malgrat que el domina per la bellesa i per l'influx de la seva superioritat, no pas per la força d'un raonament d'ell o d'una intel·ligència mútua. A més, aquell gruny de gelosia li és una certitud d'amor que esborra els greuges. En la pugna de l'amor, qui guanya la partida se sent generós. (p. 112)

1.9 (p.112) Divendres. Dinar a ca l'oncle Llibori. Presentació general de Llibori, «cap de casa» dels *Terra Negra* i Beatriu (= «l'avorrida») (cf apartat 4)

1.10 (p.114) El dinar. Visita de la casa. Els fills: Jaume, Pere i Angelina. Estudiant de capellà. La Ventura «la mitja senyora». Desenvolupament de l'àpat i sobretaula. Beatriu i Laura.

–També van a missa, els de Barcelona! –insisteix l'amo Muntanyola sense fer-ne cabal–; sols que allí no hi van per quedar bé, com nosaltres.

–Deus parlar per tu –intervé la cosina–, que cap diumenge no t'hi veiem.

–Sí; els matins a missa i a les tardes a fer el dimoni. Més de quatre històries podríem contar-los de les rates de sagristia, oi, Jaume? (p. 117)

Un camió que passa «cap a la carretera de Barcelona» desencadena a la Laura una transferència momentània a la ciutat.

– Sí, veniu –fa en Tomàs–. Us ensenyaré les coses que [la Laura] s'ha comprat. Costen un grapat de pessetes, però una xicota bonica com la meva dona, que sap lluir, ho mereix tot.

– I encara més –indica l'oncle, complaent–; una noia com ella que tant com bonica sabrà tenir seny perquè la casa no es ressentí. Recorda't, Tomàs, que la teva mare sabia més de comptes que d'anar a passeig.

–La Teresa és la seva estampa.

Aleshores comença el cor de lloances a la cunyada de la Laura, tan seriosa, prudent, honesta, estalviadora. (p. 118)

Tot d'una la conversa es desvia (...) Fins la Beatriu, quieta a l'angle de la taula, s'ha animat al so de les paraules dringants com monedes d'or. (p. 119)

La Laura no participa en la conversa, i la contemplació de la persiana la transporta per segona vegada (memòria involuntària per associació) a Barcelona. (p.119)

Visita del Dr. Grau. Consells de l'oncle Llibori i del Dr. Grau a la Laura. Interès a palesar el deute amb la Teresa (el seu dot).

[Oncle Llibori]: –Pensa que el matrimoni és una cadena, i has de saber resignar-te...

–Resignar-me, al cap d'un mes de casada! Si jo creia que fóra [seria] la felicitat.

–Déu nostre Senyor només fa que provar-nos cada dia per merèixer-la a l'altre món– declara el doctor Grau amb mansuetud. (p. 122)

Dissabte: sopar a ca l'oncle Joanet. Desig d'aïllament (boira=muralla, segons l'oncle Joanet). La tia Madrona. En Tomàs va a dormir i la Laura llegeix sola.

1.11 (p.126) Redacció nocturna d'una carta. Només un paràgraf i s'interromp. Menció a una carta de la cosina, que no se'ns ha presentat.

1.12 (p.126) Llàgrimes de Laura. Consideracions del narrador:

Si la Laura hagués tingut talent a nivell de la seva sensibilitat (...) potser hauria après l'art d'adaptar-se a la manera de cadascú, de simular que s'adaptava en comptes de refiar-se d'una possible transmutació temperamental de la gent, pel sol efecte de la seva presència o per l'exemple i les bones raons. (...) Per això la

Laura, en lloc d'intentar barrejar-se amb les quinze mil ànimes de Comarquinal, s'hi encarà amb totes les seves gales, amb la seva sinceritat i amb les seves negligències de noia mal preparada per a la vida de família. El seu món era lluminós i simple; un esforç de no-res dels altres bastaria perquè gaudissin de la mateixa bona fortuna d'ella. Calia començar per en Tomàs, per la Teresa, per les cosines, refiada en l'ajut superior. (p. 127)

Visita de les finques (agràries) dels Muntanyola. Posat i actituds de la Laura, i percepció dels masovers. Retorn a Comarquinal per Tots Sants. Distanciament i *soirée* amb en Tomàs.

Què farà? Pensa mirant-se [al mirall, una mica blavós, marcit, que li reflecteix els secs del front] com si parlés a una amiga. De què podria valer-se per retenir el marit a la vora? (...)

Si ara [més de les onze de la nit] pogués fer una estona de música al piano! (...) Per què la música, si tampoc ningú no ha d'escoltar-la? (p.129)

1.13 (p. 130) La Teresa, tal com la veu la Laura, matisada pel narrador:

La Laura no s'adona que els plecs severos d'aquella roba, la cotilla antiquada, la senzillesa del pentinat de la cunyada, són com una revenja, un retret a la gràcia i a la bellesa de les altres dones, blanques i tendres de rostre, que llueixen les cames i el pit, que saben ser gentils i atraure les mirades dels homes i que es casen per poder gaudir de l'embriaguesa de l'amor sense perill de cometre pecat mortal. És la verge pansida que, amb l'arma de la castedat, testimonia el seu menyspreu a la dona triomfant com la Laura, que no sabrà mai l'amarguesa que s'acumula en el cos de la qui sent el fracàs de la pròpia feminitat inútil. (p.130)

Contraposició amb la Laura. Autèntica vida de la Teresa.

De vegades la Teresa la contemplava [a la Laura] com qui vol penetrar un enigma; aquella persona més jove que ella, tan reposada¹, coneixia els secrets de l'amor! Per quin mèrit ella [la Laura] en posseïa la plenitud, alliberada de pecat?: d'aquell pecat terrible que, sols amb l'horror de pensar-hi la veu es nuava a la gola de la Teresa, òrfena d'amor, amb sols el record d'un vell somni d'amor impossible, com un desvari (p.132)

Per això moltes nits (...) sortia cap al passadís calçada amb mitges. La porta [de la cambra d'en Tomàs i la Laura] era ben closa, però, així i tot, acostava l'orella al forat del pany. La sobresaltava qualsevol remor que es produís en aquella cambra on l'amor tenia efectivitat; però no s'aclaria gens el misteri per a la Teresa, a la manera d'un home assedegat que s'acosta a la delícia d'una aigua que brolla ben a prop, introbable. (p. 133).

-----
¹ Lliure de neguits, de preocupacions i de passions. (Consulteu s. v. al DCVB)

1.14 (p.133) Vida lliure i autònoma de la Laura. Aquesta actitud, que ella vol independent, «fomentà les calúmnies més fàcils de confondre amb la veritat» (p.134). Canvis de decoració al pis de la casa. Reunions del dijous, amb la Laura i la Teresa. Narració històrica en passat s'interromp per focalitzar les confidències entre cunyades (p. 136-138).

[La Laura] endevina la profunda raó que n'és l'origen [de la confessió incoherent de la Teresa], la necessitat d'exterioritzar uns greuges no formulats mai, reprimits com la corba del pit dins la cotilla opressora. (p.138)

[Tomàs] –Si [la Teresa] se't queixa [a tu Laura] és per vici, i jo no tinc prou humor per a capficar-me amb les seves manies ni amb les teves. Les dones, se us ha de tenir acotades amb la regna, si no, feu com els cavalls i... (...)

La Laura ja no l'escolta ni s'ofèn; el mira amb un esguard tan nou com si observés un estrany no vist mai. S'està davant d'un home que beu i menja de gust, barrejant-ho tot, sense percebre la diferència de sabor i de matisos d'allò que s'empassa. Obre la boca per rosegat com si remugués. La Laura li veu el menjar a dintre, informe, li veu les cavitats del nas, els porus entresuats. (...) La Laura enretira el genoll per por que no topi amb el vellut dels pantalons de l'home. (p. 141)

No; no hi ha amor. La Laura comprèn que no ha estimat mai aquell home, que ell i ella han sofert l'embriaguesa dels sentits (...) I la indiferència comença a interposar el seu vel entre l'home i la dona, just al punt en què la Laura sent, a la manera d'una campana entre la boira, la crida remota del fill que s'anuncia i que la fa caure esvanida amb un doble gemec. (p. 142).

1.15 (p.142) Tertúlia (dels dissabtes) a la casa de la vídua Torroella. «El diner volta d'una aurèola sagrada les persones afavorides per aquesta divinitat» (p. 142) Crítica adreçada als Muntanyola:

malgrat els seus quatre mesos de casada, [la muller d'en Tomàs] no presenti ni el més lleu símptoma de maternitat.

–Encara no? –mig diu una mare, al moment que les noies fan el distret.

–No puc pas creure que sigui per culpa d'ell – indica una de les visitants, mocant-se lleugerament amb el mocadoret de randes.

–Un xicot tan sa, i de qui sabem ja més d'una feta que el guarda de cap suposició estranya –recalca amb intenció la mestressa de la casa.

–Més aviat serà d'ella, la culpa. Estan malmeses aquestes noies d'avui en dia!

Difusió de la notícia de l'embaràs de la Laura. L'atenció (del narrador i de la societat) es desvia a la polèmica entre en Jaume *Terra Negra* i el seu pare, l'oncle Llibori, perquè l'hereu «volia casar-se amb la filla de l'enterramorts, per afecte que li duia i per obligació que tenia de legalitzar la unió amb la dona que, abans de gaire, fóra mare d'un novell Terra Negra.» (p.144). Es casen, i en conseqüència l'oncle Llibori «desheretà el fill gran irrevocablement; li negà el dret d'entrada a la casa» (p.145). Substitueix el fill per un comptable i retorna a les seves aparicions públiques «normals».

La Laura

començava a sentir-se feixuga, la voluntat vaporosa, intents de conciliar-se'n l'afecte. Cert que no en sofria gaire, per tal com no estimava d'amor el marit. Alliberada d'aquell deler d'atraure'l, de conquistar-lo per a ella sola, com a la primeria, s'anava encongint sota la campana freda de la indiferència, clara com un cristall que la voltava de silenci, que l'acostava cada dia una mica més a aquell fill que la iniciaria a una altra mena d'amor. (p. 146)

Per a en Tomàs,

Al cap de pocs mesos, la il·lusió era un munt de cendra en un foc apagat. Tornà al casino com abans de casar-se; s'ajuntà amb els amics per seguir aplecs i mercats; reprengué els viatges a Barcelona. (p. 146-147)

La Laura, oblidada de tots, sola, oblidava tothom. (...) Els vestits, els llibres, el piano, tot oblidat, faltada d'ambient que li suggerís la necessitat d'aquells elements (...) El fill, llunyà encara, reclamava la seva atenció i els seus pensaments. (p. 147)

Aquells estats d'esperit que fins suara [la Laura] havia confós amb l'amor no eren res més que un mot amb què disfressava la torbació física, l'alteració dels sentits en contacte amb un home. Ara que un nou sentiment –el primer– comença a descloure's a la seva consciència, la Laura creu que bé val per un amor; no s'adona que li serveix de segona disfressa per a dissimular-se les possibilitats de l'amor, de la passió, que tard o d'hora, de prop o de lluny, ve a modelar o a destruir la vida de cada ésser que sigui susceptible de contenir-lo. (p. 149)

Relació de la Laura amb Beatriu. Empatia mútua. Episodi «en present». Primavera.

1.16 (p.155) La Laura espera el part. En Jaume Terra Negra pren l'ofici de cotxer del cementiri.

1.17 (p.157) Setembre. Naixement d'una pubilla. Reaccions de la família. Maternitat de la Laura: «torna a sentir-se feliç i no enyora cap d'aquelles coses per les quals havia sentit enyorament.» (p.158)

1.18 (p.158) Puerperi. Absència de nom per a la criatura.

1.19 (p.159) Mossèn Joan Serra s'adona de l'esperit de revolta de la Laura. Parla d'en Pere, el seu nebot, que viu a París. Relacions de la Laura amb en Tomàs. La Laura protegeix els amors secrets de la Beatriu i l'estudiant de capellà de cal Llibori. Novembre. Primeres manifestacions

de la malaltia (meningitis) en la filla i ràpida mort. «—Ja en tindrem un altre! —li deia en Tomàs totes les estones en què se li asseia a prop; un noiàs fort i valent!» (p.164). Apareix en escena en Pere [Gifreda], nebot de mossèn Joan *Ferro Vell*.

La Laura mira aquell rostre desconegut i li sembla veure la mateixa mirada de mossèn Joan Serra. I no sap comprendre per què sent ganes de plorar, com una persona sola que acaba de trobar companyia. (p. 165)

2 SEGONA PART

2.1 (p. 169) Mesos rutinaris d'hivern: gener-març. A les sis de la tarda, Pere Gifreda (=de *cal Notari*) visita la Laura (i la Teresa) a can Muntanyola.

Aquell Pere Gifreda, l'antic estudiant disbauxat, rodamon incorregible, tornà a Comarquinal amb els seus vint-i-set anys joiosos, alliberats de solatge sentimental. El seu amor per la Laura florí de sobte, arrelà profundament en aquella consciència desprevinguda. (p. 170)

El narrador el qualifica de «Sigfrid ingenu, avançant cap a la murada de flames, sense pensar en el camí de tornada. / Fou el desvetllament de tot d'inquietuds desconegudes, una embriaguesa que li emboirà les idees.» (p. 171) En un principi, sent més pietat que desig. (Observeu el contrast entre «passat» i «present» en la veu del narrador).

No preveia el perill d'abocar-se en aquell desordre, que s'insinua amb una onada de tendresa, un fals sentiment de goig, per poder xuclar la voluntat de qui s'hi abandona amb cor obert (p.172)

En aquest moment, en Pere veu la Laura idealitzada:

La Laura imaginària, incorporia, poblava el seu enteniment de gesticulacions ondulants, com la crida desficiada del vel d'Isolda. Evita qualsevol confusió amb la «Laura de debò» (p. 173), sublimant la seva afecció a una «adoració desinteressada».

I és subjecte d'altres transformacions col·laterals:

Es reconcilia amb la boira perquè va sentir dir a la Laura que ennoblia amb una bellesa insospitada la lletjor d'algunes edificacions i que a certes hores feia l'efecte com si tot Comarquinal s'immobilitzés, immers en un mar blau o rosat, segons els canviants del cel. (p. 174)

A la fi, congria la imatge negativa d'en Tomàs, odiat. Màgia del nom «Laura», per a en Pere.

2.2 (p. 175). «—Laura? (...) És nom de novel·la i de comèdia» sentència la Teresa, contraposada al sentiment d'en Pere, amb qui s'entrevista fugaçment en absència de la Laura. Quan en Pere marxa, la Teresa recorda en Pere adolescent i sent «el desig que flota en l'atmosfera com una altra boira invisible que emmuralla la ciutat.» (p. 178) Recull la copa d'on ha begut en Pere

en el fons de la qual reposa una breu lluna daurada del vi més antic del celler. Encara perdura el senyal de la boca al voraviu del cristall. I la Teresa, moguda per una voluntat que dormita sota la voluntat aparent, se l'acosta als llavis, els aplica al senyal, profundament, terriblement. Un breu cruixit sec; un bocí de vidre entre les dents; el llavi sagna. (p. 180)

Dissimula en entrar la Laura, que s'estranya i es decep de no trobar-hi en Pere «amb una vehemència que fixa l'atenció de la cunyada.»

Sols la dona endevina la dona. Potser la similitud d'estats d'esperit aclareix a l'ànima femenina el misteri de l'ànima de l'altra dona. (p.181)

La Teresa s'alerta i s'engelseix:

ve el perill (...) a dins de casa, en la persona d'una dona jove, una dona que assaboreix el plaer a dolls, que té l'amor d'un marit, la barcelonina que amb la seva plenitud triomfadora, des del moment que entrava en aquella casa va posar en més evidència la penúria, la soledat de la cunyada. I la rival, la que havia de prendre-li, robar-li el seu únic amor, és aquella barcelonina odiosa, brillant, que té marit, que ja gaudeix de l'amor sense pecat...» (p. 181-182)

El seu pensament no és confessable ni sent «contrició». Pensa una venjança que s'orienti al càstig de la Laura i alhora a la «salvació» d'en Pere:

Ser l'àngel protector d'aquell xicot, del seu Pere. I ho pensa davant l'aflicció de la Verge dels Desemparats de l'escaparata. Li sembla que emprèn una tasca justa i noble. El seu guany i el seu càstig serà consumir-se lentament en un amor eixorc; però una altra dona no aconseguirà pas l'amor que la Teresa ha de deixar que cremi encongit, com si emparés amb la mà el flam d'una llàntia. No se'n gaudirà cap dona; i, amb els ulls closos, una rojor d'ira torna a passar-li pel front. Cap dona i encara menys la Laura, sigui amb el mitjà que sigui. (p.183)

2.3 (p.183) Aïllament i falta d'atenció de la Laura a les converses amb la Beatriu i amb la Teresa, abandonada d'en Tomàs. «-Què et passa, Laura, que no m'escoltes?» (Beatriu), «-No m'escoltes, Laura?» (Teresa).

2.4 (p.184) Conversa i «confessió» amb mossèn Joan Serra: «-On va tan de pressa, Laura, que no coneix els amics?» Laura: «Ara comprenc que és una impertinència voler influir en el canvi d'un caràcter». Mossèn Serra la punxa: «[vostè Laura] no va tenir inconvenient a ser-li l'esposa [a en Tomàs] com qui es ven». «Que Déu li conservi el seny» (p.185), li desitja el mossèn. La Laura no vol saber «que li han descobert *allò* que la Laura encara no sap bé què és» (p.185). Desinterès i poca atenció de la Laura també davant l'oncle Llibori «-Vas molt distreta, Laura!» i en la conversa amb en Tomàs: «-No em sents, Laura?». En Tomàs va a Barcelona. Únic interès en les converses amb en Pere de cal Notari. El narrador apunta: «Tots dos riuen sense més ni més, feliços. No pensen en la boira que passa pels carrers i que guarda les conxorxes de les tertúlies dels cafès i aureola de misteri els sants vius i morts de la ciutat» (p. 187) La Laura reconeix que la boira li ha fet companyia a l'hivern. Formula un somnieig: «no veure ni sentir ni recordar ningú; una bona pau, vora la meva filleta benaurada.» (p.188). Plor compartit.

2.5 (p.188) La Laura se sent rescatada de la solitud,

no tenia res ni ningú; tot d'una se sentí protegida per aquella companyia amatent [d'en Pere], que li parlava de llibres, de viatges, de grans films vistos qui sap on, d'anècdotes d'homes arriscats i intel·ligents. (p.189)

En el fons també era un esplai, un joc, l'afany d'ésser admirada. L'essència femenina del seu esperit, la impulsava a valer-se dels ressorts misteriosos que les dones saben graduar per fer-se interessant (p.189) (Observeu la combinació entre passat i present en l'observació del narrador)

Aïllament personal de la Laura (excepte en Pere Gifreda) i distanciament progressiu respecte a en Tomàs: enuig → repugnància → horror físic / repulsió. «La indiferència d'ella significava un augment de la llibertat d'ell», sentència el narrador (p.191). «Ella no veia ningú, enterbolida per la passió naixent» (p.192)

Tarda-vespre a cals Muntanyola. Presència molesta de l'oncle Joanet:

[La Laura] Mira amb rancúnia aquell intrús mig enze, cobert de taques, que fa olor de pobre malgrat els seus diners, que no es renta les mans ni gosa tocar res, perquè ho troba tot brut, fins l'aigua. (p.194)

En Tomàs no surt de casa, com té per costum, i es queda. Finalment, arriba en Pere Gifreda. Escena copsada pel narrador el primer d'abril:

Les agulles del rellotge passen implacables per sobre els quarts i les hores. El monòleg d'aquelles tres ànimes palpitànts és com tres veus d'una fuga que es descabdellen, es creuen, es torcen, s'entrefonen en un acord únic. Defallença de l'amor, enyorament per l'hora, pel quart, pel minut que se'n va, portant-se'n aquella partícula de l'amor desaprofitat. La pal·lidesa de la Laura, immòbil al seient, és l'ombra renegrida que cercla els ulls de la cunyada, fixats amb odi damunt la innocència del germà, i és la pressió convulsa dels punys d'en Pere obligats a descloure's, a afectar simplicitat, amb el cigarret o la copa de conyac als dits. I aquell tumult que clama amb el frenesí de la desesperació al fons d'aquells tres éssers naufragats en l'amor, immerescut com la majoria de dissorts, s'exterioritza amb tot de silencis penosos inaguantables; despunta l'agulla en topar el didal de la Laura, fa estremir el líquid quan en Pere s'acosta la copa al llavi i enrogalla la veu de la Teresa, mentre que el fum de la pipa d'en Tomàs s'esvaeix en amples corbes tranquil·les entorn del pàmpol de llum. (p. 198)

- 2.6 (p.200) Visita a l'ermita de sant Roc (recordeu la capella i l'ermita de sant Ponç a *Solitud*, de Víctor Català?). Tarda de diumenge de Rams. Ambient primaverall. Música d'harmòni: Bach, Frescobaldi. Indicis de la relació Laura-Pere, copsats per Teresa (branquilló), Teresa i mossèn Joan (unió de mans per baixar l'escala), conversa privada (Teresa i vídua Torroella). «Mossèn Joan Serra conta a l'Angelina i a la Beatriu que la bona olor de la farigola només durarà d'avui [diumenge de Rams al vespre] fins al dijous Sant» (p.203)

Mossèn Joan Serra interroga el nebot. Diàleg directe, sense emmarcament narratiu però farcit de comentaris morals (p.204-206). El mossèn confessa al nebot que la ciència i l'art li han servit per sublimar altres impulsos. Voluntat individual i obligacions socials.

- 2.7 (p.207) Setmana Santa. Nit de primavera. Acció paral·lela Laura – Pere – Teresa als balcons, sota la lluna. Allunyament d'en Pere,

I la lluna de Nisan [la del primer mes eclesiàstic entre els hebreus, que correspon a la sortida d'Egipte –això és: la Pasqua, al final de la Setmana Santa] il·lumina aquells tres éssers torturats, que cremen com tres ciris oferts en holocaust a la divinitat impassible. (p.208)

- 2.8 (p. 209) Murmuració pública sobre les relacions entre en Pere i la Laura. «Tothom va saber-ho, tret d'en Tomàs i la Laura, com a bons protagonistes.» (p.209) L'absència sobtada d'en Pere provoca càbales en la Teresa i la Laura, en un diàleg que es produeix mentre la Teresa recús «els hàbits d'una vella nina, vestida de carmelitana, que li havia regalat la seva padrina, anys ha.»(p.210)

Aquella nit, ajaguda al costat dels esbufecs d'en Tomàs, la Laura va comprendre amb claredat la mena de sentiment que alenava en la seva consciència per en Pere: l'amor! (...) Amor maleït de Déu!, flama clandestina, que de tan abandonada fa transparents i les abandona a la curiositat de la gent maliciosa, que creu rescabalar-se dels pecats propis fent riota dels pecats dels altres. (p.212)

Una vegada acceptada la passió, la Laura s'estimaria més «poder amagar-se entre una boira espessa, tal com ara la Laura amaga el cap sota el coixí ardent». Pren una decisió: «No veurà més en Pere!; es valdrà de totes les astúcies femenines per reconquistar el marit; descendirà fins a la grosseria d'ell per atraure'l, per complaure'l.» (p.213) Desperta en Tomàs i ell ho interpreta a la seva manera. Crisi nerviosa de la Laura, fins a la matinada.

Dies de calma aparent. En Pere torna a can Muntanyola, però no hi troba la Laura. Ella surt a passejar amb la Beatriu i consola la Beatriu, que té el xicot (l'estudiant de capellà) fugit a Barcelona, amb el cosí de la Laura.

- 2.9 (p.216) Mort de la tia Madrona. Vetlla mortuòria. L'oncle Joanet reconeix: «–Ha estat una minyona per a mi, una esclava, una màrtir, que ha preferit la mort ans que veure's exposada a la

tafaneria dels metges.» (p.217) La Laura, de dol, retroba en Pere Gifreda –i la Teresa se n’adona. Síntomes de feblesa en la Laura i en Pere. Murmuracions dels presents. En l’habitació contigua, el canonge Grau aconsella financerament la muller d’un fabricant d’embotits «d’un poble veí». Laura sent el desig de fugir. Quan parla de la temptació de mort amb mossèn Joan Serra, li respon:

–Això que diu, a més de no ser cristià, sembla que ho hagi après en algun llibre, i no em fa pas l’efecte d’una resposta clara. (...) Pregui a nostre Senyor que li conservi l’enteniment. No oblidí que moltes vegades nosaltres ens busquem les penes, perquè no tenim la força de simplificar les nostres accions. Jo pregaré per vostè tant com pugui. (p.221-222)

Converses sobre religiosos, que permeten la crítica d’en Tomàs. Murmuracions diverses sobre religiositat i hipocresia. Recalca en Tomàs:

–Ja se n’ha acabat la mena, dels sants, aquí! (p.227)

La Laura se n’escapa i la Teresa la segueix. El narrador reporta les sospites de la Teresa:

la Laura i en Pere es veuen en algun indret recollit. Algun racó, només sabut d’ells dos, és testimoni de la infàmia saborosa; potser una cova de pastor, un clot entre la fullaraca del bosquet, com les bèsties, amagats, lluny de tothom, només sota l’esguard de Déu, mereixedors del seu càstig terrible.» (p.229)

En Pere atrapa la Laura al ròdol dels salzes de la font. «Li agafa les mans per primera vegada» (p.230) Al llarg de la passejada, a en Pere se li revela la dona «física». La Laura el rebutja: «Déu meu, ajudeu-me!» Quan arriba a casa, escena amb la Teresa:

No el veuràs mai més [en Pere], ni jo tampoc el veuré. Serà el teu càstig –diu [la Teresa] il·luminada amb una estranya claror als ulls–. No el veuràs, si no, jo ho diria a tot Comarquinal. Sabrien que la barcelonina, la mestressa de Muntanyola, és una mala dona. Ens n’anirem al mas de les Aulines de seguida, fins Déu sap quan; no veuràs més en Pere! –I els dits afuats, secs, aspres de tant cosir robes innecessàries, garfeixen el coll de Laura i li clava les ungles.

–Maleïda!... (p.234-235)

2.10 «Estiueig» precipitat dels de can Calçot a les Aulines, paral·lel a la marxa d’en Pere de cal Notari a un curs de dret internacional a la Haia. La Teresa assenyala:

Allí [a les Aulines, a prop i lluny de Comarquinal] desavesaré la Laura de tant fer el senyor i es posarà bona; perquè amb l’enrenou que duia fins ara, a més de ser massa per a la nostra posició, és allò que de vegades priva de tenir fills, com Déu mana (p.236-237)

En Tomàs conclou autoritàriament els projectes de futur.

2.11 (p.237) Estada a les Aulines: «[Laura] se submergí en la quietud enorme de la soledat del camp.» (p.237)

El primer moviment de la Laura fou obrir el balcó de la cambra en la qual dormiria, per aquell impuls incorregible de mirar lluny d’on era, impuls d’evadir-se de la realitat immediata (...) S’hi abandonà amb l’indiferentisme d’un fals renunciament.(p.237)

Lloc (simbòlic) preferit: prop la soca d’un roure mort.

La Teresa imposa una vida espartana. Cada dijous apareix en Tomàs i desapareixia «amb el sentiment d’haver complert com a germà i com a marit, amb l’esperança que el mes entrant la Laura li anunciaria la probabilitat d’un hereu.» (p.239)

La Teresa s’avenia a menges de la més ínfima qualitat, fins desagradables al seu paladar, només pel goig de veure com passaven per la boca de la cunyada. (p.241)

La Teresa s’encarrega d’anar difonent o insinuant mitges veritats entre els habitants de les Aulines i de Comarquinal, per via de l’oncle Llibori.

2.12 (p.244) Finals d'estiu. «El senyor Llibori Terra Negra va casar la seva filla Angelina amb el comptable». La Teresa representa la família al casament i abstracció de la Laura a les Aulines. «Cada tarda es restitueix a la imatge d'en Pere, de dia en dia més pura i radiant» (p.245) Accepta el càstig per oferir-lo a en Pere. Desplaçament a una escena de la vida d'en Pere. La Laura idealitza en Pere. El narrador comenta la confusió del

monòleg que la Laura, desorbitada, confonia amb un diàleg entre ella i la figuració d'un Pere imaginari, sense saber que cada hora l'anava embellint amb nous detalls d'excel·lència, i que, en el cas d'haver de confrontar l'home de debò a l'home que li somreia en el somni, es trobaria que el Pere d'ara era impossible de fer encaixar amb el Pere Gifreda que només li va servir de pretext a la seva necessitat d'afecció, quan ja no tenia ningú al món en qui recalcar-se. (p.246)

Evasió del físic del marit i transferència a en Pere.

tant l'una com l'altra dona [la Laura i la Teresa], per sota aquell propòsit [de no tornar a veure en Pere] els bategava, lleu com una ala, el pensament que cada pas d'agulla del rellotge les acostaria a l'hora de tornar a Comarquinal. (p.247)

2.13 (p.249) L'oncle Llibori visita els Muntanyola quan arriben a casa. La Laura es «recupera»: «ni el senyor Llibori veu la Laura revellida que es figurava, ni la Teresa la cunyada mústiga de les Aulines. (...) La degeneració esperada no s'ha complert.

2.14 (p.251) Reingrés a Comarquinal, allunyat de les relacions socials anteriors. Diàleg amb Beatriu, tenyit de l'egoisme de la noia. Solitud extrema i reclusió a la sala. Comença a circular la murmuració que la Laura és presonera dels Muntanyola.

2.15 (p.254) Octubre. Una tarda serena, Laura passeja prop del pont del Codolar. «La quietud del lloc li agreujava la depressió» (p.255). Temptació de suïcidi. La Laura troba en Jaume (exTerra Negra) i la seva família, que anaven al cinema. Recriminació dins de casa dels Muntanyola. Decisió d'en Tomàs d'exhibir-se al Casino amb la Laura, davant la societat de Comarquinal: «vull anar-hi amb vosaltres, perquè a casa mano jo i prou. Hi vindràs de grat o per força. Vull que vegin que encara et sé lluir.» (p.259) Abillament per a la sessió.

2.16 (p.259) En Pere, que torna a ser a Comarquinal, ha decidit d'enfrontar-se amb en Tomàs, si convé. Es prepara per anar al concert i veu a la sala del Casino

una Laura desconeguda, vestida de vermell els braços i el pit constel·lats de fulgències, una ombra entorn dels ulls, la boca apesurada, emmorenida de rostre, tota ella cerclada per una aurèola de serenitat dolorosa. (p.260)

«Els impertinents, els binocles, els caps de dit de Comarquinal repassen centímetre per centímetre aquella dona d'escàndol oferta a l'encuriosament de la burgesia, grisa i uniforme. (p.261)

Programa: Monteverdi, Purcell, Lully, Scarlatti. En Tomàs convida en Pere a la llotja. En Pere sent reviure el desig de possessió de la dona. La Teresa se n'adona. Final del concert

2.17 (p.263) Novembre. L'Angelina Terra Negra contrau la tuberculosi, encomanada del marit, i mor (1.19 i 2.5). «El gendre, cada dia més malalt, fou restituit al seu poble perquè la família d'ell tingués el consol de veure-se'l morir a casa.» (p.265) Beatriu marxa per casar-se el futur Nadal amb l'exseminarista de casa de l'oncle Llibori (Pere). En tornar de l'estació, la Laura entra a l'església de Sant Felip Neri, i hi troba en Pere. La Laura, enterbolida per les recances i la culpabilitat, el rebutja: «Déu meu, ajudeu-me!» (p.267) La trobada és vista per la Ventura,

que va a can Muntanyola i, com que la Teresa és a cal Llibori, corre a can Terra Negra per portar la notícia.

En Tomàs torna amb la Teresa a casa. La germana recomana a en Tomàs que marxi i no hi sigui a la nit. En Tomàs surt a sopar a fora, amb l'esperança de trobar els amics. «–Casar-me, jo? –respon [en Llibori de l'Om]–: et penses que soc tan ximple per a mantenir una dona sense fer res, i que tard o d'hora et posi les banyes?» (p.269-270) Després troben l'oncle Joanet. Van al cafè de *Pica-pica* (vid. 1.15) La passejada d'en Tomàs es contraposa fugaçment amb escenes paral·leles de la Teresa i la Laura. Tomàs i la colla visiten ca la Ramoneta i gasten una broma a l'oncle Joanet. Li ve un atac de feridura. Queixes infantils d'en Tomàs.

2.18 (p.277) Nit d'insomni de la Laura i de la Teresa, que torna a les escenes paral·leles de l'apartat anterior. «La Laura sent que ha arribat al límit de l'aventura conjugal.» (p.277) En Pere és sentit per la Laura com un amor? «És un començ de desil·lusió [de la Laura] pel Pere autèntic i provocada [sic!] per certs detalls d'egoisme imperceptibles, que li va sorprendre en percebre'ls.» (p.278) Retorn d'en Tomàs a casa.

2.19 (p.279) Insomni de la Teresa, que duplica en paral·lel l'apartat anterior. Desordres que atribueix a la Laura: mobiliari, captura d'en Pere, fracàs del correctiu imposat a les Aulines, trobades amoroses secretes a sant Felip Neri... Desperta, Teresa oscil·la entre la gelosia i l'autoerotisme.

Despertar a Comarquinal. «Reescriptura» de l'accident de l'oncle Joanet, reportada pel narrador des del punt de vista de la Teresa. En Tomàs s'està per casa (vigila els canaris al porxo) i en sortir cap al cafè «venta un bon cop de porta que fa caure la ferradura de la sort.»(p.282) Soles, la Teresa emprèn la Laura, febrosa, que s'estimaria més escoltar Beethoven o llegir Malherbe. Les sospites i imaginacions de la Teresa: «en la teva voluntat ja ets la seva amigada [d'en Pere].» (p.284) I adverteix:

Mal hagués de condemnar-m'hi, no te'n gaudiràs. No ha de ser ni per a tu ni per a mi; no deixaré que me'l prenguis (...) Però tant me fa [condemnar-me], sols que en Pere ni sigui per a tu. No et vindrà d'un; prou que en trobaràs d'altres, d'homes! (...) Busca't el que més t'agradi i jo faré callar tothom; ni en Tomàs no en sabrà res; et guardaré el secret, tant si en vols un com si fossin deu. Però deixa estar en Pere; no me'l prenguis, Laura! (p.284-285)

Tu en tens la culpa [d'haver deixat de ser escrupolosa, forastera! Barcelonina afamada que t'has aprofitat dels diners del marit per a fer pecar de pensament els altres homes, perquè ets blanca i bonica i creus que tot se't pot perdonar, fins no tenir vergonya. Però jo, si sabessis!, també soc blanca i fina; en el meu cos no hi ha ni una arruga enlloc. Si en Pere em veiés nua, amb la cara tapada, no em coneixeria. (p.285-286)

I li ofereix les claus i el govern de la casa. La Laura, amb aquesta confessió, ha interpretat les accions passades de la cunyada, i conclou: «–Anar-me'n, voldria, per no veure't més ni veure ningú de vosaltres. (...) No vull res de tu, santa que només penses en els homes; tapada fins al coll per ganes que et vegin nua.» (p.286)

La Laura baixa al menjador, on troba en Tomàs. «Des de tota la tarda que entra i surt, puja i baixa amb inquietud, covardia d'alguns homes amb fama de valents» (p.287)

s'ha entretingut a la cuina amb una operació molt curiosa i practicada aquell temps pels aficionats a la cria de canaris: cremar els ulls d'aquelles bestioles amb una agulla roent, per al bon fi que cantin amb més dolcesa, enyorats de la llum del cel. (p.287)

A la vista de l'escena i venint de la discussió anterior, la Laura es desmaia. La Teresa llança un ultimàtum a en Tomàs: «ella o jo hem de sortir d'aquesta casa.» (p.287) Quan es retorna, la Laura «esclata en un plor delirant per l'ocell, per totes les malifetes del món i per la seva vida miserable.» (p.289)

Després d'un darrer interrogatori sobre la relació amb en Pere, que la Laura no sap respondre amb la contundència necessària, els dos germans obren la porta i la inviten a marxar per pròpia voluntat.

2.20 (p.290) Sortida de la Laura de la casa Muntanyola. Desconcert. La Laura troba mn. Joan Serra. Confessió amistosa. Dissenyen una estratègia per mirar de salvar el matrimoni. Murmuracions de carrer d'algunes senyores. La Laura va a esperar-se a casa de l'oncle Llibori.

2.21 (p.295) La Laura i l'oncle es troben a l'escala, quan ell estava per sortir. La Ventura, que els obre la porta, l'endemà se n'anirà a viure a un convent de monges, per evitar suspicàcies. Conversen privadament i «[l]a Laura comença a sentir el pes i la cremor de la mà de l'oncle, aturada amb insistència damunt l'espatlla.»(p.297) L'oncle s'hi adreça mig protector, mig implorant, i acaba confessant: «t'estimo molt... molt, i vull ajudar-te perquè ets bona... i bonica... perquè com tu no he vist mai cap noia. (...) En Tomàs no sap qui ets!; i jo et duc clavada a l'enteniment. Perquè no soc tan vell com et penses, i encara faria totes les bogeries d'un jove.» (p.297-298) La Laura s'adona de les intencions, es posa a tremolar i prega: «—Déu meu, ajudeu-me». El rebutja i ell la fa fora de casa, al·legant una confusió o «no m'estranyaria que acabés malament del cap.»(p.298)

2.22 (p.299) La Laura al carrer. No sap on anar. Torna a casa. «—Te n'has anat de casa pel teu gust. Però ara soc jo qui et treu de casa— fulmina l'amo, gairebé feréstec.»(p.299) Davant l'evidència, la Teresa

El retira del dit [l'anell amb brillant del compromís], a poc a poc, sense cap queixa, l'allarga a en Tomàs. Un cop de mà que hi venta l'home el fa caure a terra. La Teresa s'ajup molt lleugera a collir-lo i se'l passa triomfant al dit. (p.300)

La Laura, tras mudada, « com si s'hagués submergit en una aigua morta», s'adreça a l'únic lloc possible: a casa en Pere. Puja al despatx d'en Pere, havent despertat la curiositat i provocat les murmuracions dels testimonis. La Laura li proposa, simplement, d'anar-se'n plegats.

Però en Pere s'adona que l'actitud i el posat de la Laura no són normals: «no és així com es va a veure l'enamorat»:

En lloc d'il·lusió, els seus ulls li traeixen l'espant que li ha donat tota aquella gent. No me n'he d'aprofitar pas. (...) La vull per a mi sol, voluntàriament, no així en un acte de desesperació, com un naufrag que s'agafa en el primer aguant que troba.(p. 301-302)

La Laura ho interpreta com un rebuig. L'acusa d'haver-se interposat entre ella i en Tomàs: «Sola amb en Tomàs, tard o d'hora ens hauríem entès. Però vostè va venir a omplir-me el cap d'il·lusions, a fer-me adonar de coses que mai no hauria pensat.» (p.302) I interpreta: «l'home que m'ha fet tot el mal em rebutja, se'm vol treure de la vora perquè no vol compromisos, i perquè ja no li faig goig.» (p.303) I insisteix en la fugida, ara abandonant el «vostè» i tractant-lo de «tu».

En Tomàs cedeix als instints i s'apropa a la Laura. Però aquesta ho sent, en veu del narrador:

S'hi aboca amb dolor, no pas amb plaer.(...) Aquest home és en Pere, el Pere de carn i ossos, no el Pere de les Aulines. (...) S'ha transformat en un ésser instintiu, enrogit, anhelós, la boca cruel com un conquistador al punt que va a assaborir la venjança, un amo que venç. Sent el gest egoista, veu el rostre de prop, la roentor de l'alè contra la seva boca, uns punts negres, minúsculs, als porus del nas, la lleu suor del front, un emboirament animal als ulls, com els ulls d'en Tomàs.(...) els ulls inflamats de l'oncle (...) el reflex dels ulls de la Teresa. (p.304)

I reacciona amb la fórmula repetida «–Déu meu, ajudeu-me». La Laura marxa.

Mossèn Joan Serra s'inquieta de veure la Laura i va a veure el nebot. «–Ara sí que l'estimo de debò –respon en Pere–. Ara que no la podré tenir mai.» Mossèn *Ferro Vell* surt a buscar la Laura.

Boira a l'exterior. Protecció de la Laura contra les mirades, «ulls que travessen les tenebres, penetrants a la manera d'aquell pampallugueig verdós que llavors, de joveneta, projectà l'ombra dels pulmons de la seva mare damunt un vidre translúcid.» (p.306) Personificació monstruosa de la ciutat. Temptació del suïcidi. Recorda les paraules del pare i la famosa estança de Malherbe (paràfrasi del Salm 145). Deliris sospitosos per un trepig: l'oncle Llibori, els homes de les Aulines, record de l'estrena de la *Sacre du printemps* dirigida per Stravinski; enyor de la casa. Arriba als taxis de la placeta de sant Damià.

2.23 (p.309) Retorn nocturn a Barcelona, amb taxi. Boira. «Fatalitat de no poder estimar sinó el que ha passat o que no ha de venir mai! Amor per l'absent, pel núvol, per la llunyania inabastable...

2.24 (p.310) Mossèn Joan Serra arriba tard, quan el taxi ja ha marxat: «mou una mica les mans, com si abracés o com si beneís.» (p. 310)

2.25 (p.310) Síntesi novembre-estiu. Mossèn Joan Serra es carteja amb la Laura. Viu donada en un pensionat de monges franceses. Vida amb disciplina conventual. Descobreix un nou sentit a la vida, una nova utilitat, l'educació i la protecció de les nenes que l'envolten. «Quan es mira al mirall, li sembla que aquella figura simple que s'hi reflecteix no té res a veure amb la Laura d'un any abans.»(p.312)

2.26 (p.312) Vida actual i immediata per comparació amb Comarquinal.

2.27 (p.314) Mossèn Joan Serra acaba de llegir la carta de la Laura amb reverència. «–Laura, il·lusa incorregible!» La Laura contempla l'horitzó amb una certa inquietud. A Comarquinal «la boira, densa, cau i abriga la ciutat amb tots els seus sants vius i morts.»

SUMARI DE L'ESTRUCTURA:

PART I

- A. Viatge amb tren i arribada de la Laura i d'en Tomàs a Comarquinal. Rebuda de la família a l'estació. Arribada a la casa dels Muntanyola.
- B. La Teresa (cunyada soltera) manifesta els seus temors respecte a la seva posició davant l'oncle Llibori.
- C. Pla de la Laura: fer-se «seu» el marit. Volts de Comarquinal. Coneixences familiars. Dificultats d'encaix en l'entorn.
- D. Progressiu desencís del matrimoni. Naixement de la filla. Mort de la nena al cap de pocs mesos.
- E. Depressió de la Laura. Aïllament i solitud.

PART II

- F. Entra en escena en Pere Giberga. Progressiva companyia i atracció mútua (entre en Pere i la Laura).
- G. En Pere Giberga, antic i únic amor platònic de la Teresa. Desig reprimit. Gelosies de la cunyada.
- H. Visita de l'ermita de sant Roc. Els assistents descobreixen una possible relació amorosa (culpable), que es reforça amb la vetlla de la tia Madrona.
- I. Estiueig a les Aulines, fora de Comarquinal. Càstig que imposa la Teresa a la Laura. Més aïllament i solitud. Fàstic enfront d'en Tomàs.
- J. Retorn a Comarquinal. Primera temptació de suïcidi. Retorn d'en Pere a Comarquinal i en Tomàs «exhibeix» la Laura al concert del Casino.
- K. La Laura i la Teresa, insomnes. En Tomàs provoca un accident a l'oncle Joanet. La Teresa intenta un tracte amb la Laura per tal que deixi en Pere. En no aconseguir-lo, la Teresa provoca sospites a en Tomàs.
- L. La Laura abandona la casa, empès per la Teresa i en Tomàs. L'oncle Llibori intenta seduir-la.
- M. La Laura torna a can Muntanyola, però la rebutgen. La Teresa recull l'anell de prometença de la Laura. La Laura acaba al despatx d'en Pere per demanar-li que fugin, però acaba rebutjant-lo.
- N. La Laura marxa amb taxi enmig de la nit i la boira. Segona temptació de suïcidi, que evita el record de les paraules del pare. Mossèn Joan Serra no arriba a temps, i la Laura se n'ha anat.
- O. La Laura s'instal·la a Barcelona. Va a viure en un convent de monges franceses dedicades a l'ensenyament. Hi retroba una certa pau i equilibri emocional